

Universitaire benoeming vaak onderonsje

Eind februari doet de rechter uitspraak in een belangrijke discriminatiezaak: **econome Edith Kuiper zou bij een universitaire benoeming gepasseerd zijn omdat ze een vrouw is.** De zaak staat vermoedelijk niet op zichzelf. In plaats van volgens transparante procedures worden hoge posten aan de universiteit doorgaans via informele een-tweetjes toebedeeld.

Doorzettingsvermogen kan Edith Kuiper (53) niet ontzegd worden. De econome solliciteerde – nota bene op uitnodiging – al in 2008 op de functie universitair docent bij de vakgroep geschiedenis en methodologie van de Universiteit van Amsterdam. De uit drie mannen bestaande selectiecommissie gaf, nadat de functie-eisen tijdens het sollicitatieproces een paar keer waren aangepast, de voorkeur aan een man. Kuiper, die discriminatie vermoedde, stelde de kwestie aan de kaak en kreeg al in 2009 gelijk van de Commissie Gelijke Behandeling. En nu buigt de rechter zich over de zaak. Volgens de UvA is het een ‘individuele kwestie’. Geen teken van een bredere tendens.

De zaak-Kuiper zwengelde de discussie rond het zeer magere percentage vrouwen in de academische top in Ne-

derland weer eens aan. Want hoewel de UvA stelt dat het om een incident gaat, wijst bijvoorbeeld het aantal vrouwelijke hoogleraren op het tegendeel: Nederland bungelt op een ladder van 22 Europese landen vrijwel onderaan, op de 19de plaats – nét voor België, Cyprus en Luxemburg. Dat aantal stijgt nauwelijks: als het zo doorgaat, zijn er pas in 2060 evenveel vrouwelijke als mannelijke hoogleraren. De Monitor vrouwelijke hoogleraren 2012 trok nog een paar andere veelzeggende conclusies: ondanks het hoge aantal geslaagde vrouwelijke studenten (53,6 procent) en promovendi (44,7 procent) vormen vrouwen uiteindelijk maar 21,5 procent van het aantal universitair hoofddocenten en een schamele 14,8 procent van het aantal hoogleraren. Hoe hoger de functie, hoe lager het aandeel vrouwen.

De vraag is natuurlijk hoe Nederland aan dat lage aantal komt. In het geval van Kuiper bleek de afdeling personeelszaken van de UvA niet bij de benoeming betrokken. ‘Zo werd het een onderonsje, in plaats van een professionele sollicitatieprocedure,’ stelde Kuipers advocaat. En dat lijkt wel vaker het geval, bleek uit onderzoek van Marieke van den Brink van de Radboud Universiteit Nijmegen. Want hoewel veel universiteiten zéppen een goede man-vrouwbalans na te streven en open sollicitatieprocedures voor te staan, blijkt de praktijk heel anders.

Van den Brink toont aan dat de werving níét transparant is: 64 procent van de benoemde hoogleraren in de periode 1999-2005 werd aangetrokken via een gesloten procedure. En in plaats van een openbare advertentie waarop iedereen kan solliciteren, maken universiteiten veelal gebruik van scouts. ‘Scouts,’ schrijft Van den Brink, ‘zijn academici op invloedrijke posities die geconsulteerd worden tijdens benoemingprocedures.’ Scouts hebben een aanzienlijke invloed, omdat ze al in een vroeg stadium bepalen wie er door hun strenge selectie komt. Bovendien, schrijft Van den Brink, zijn die scouts voornamelijk mannen ‘die over het algemeen meer homogene netwerkrelaties hebben dan vrouwen. Dat betekent: dat zij vooral contacten onderhouden met andere mannen (...)’

Het hoge percentage gesloten procedures heeft nog als bijkomend nadeel dat vaak bij voorbaat al vaststaat wie de favoriet is, legt Van den Brink uit. 'Dit illustreert dat commissieleden vaak uitzonderingen toestaan op het beleid van open werving omdat ze een specifieke kandidaat op het oog hebben. Het profiel wordt vervolgens toegeschreven naar een kandidaat die eigenlijk al min of meer voorgedragen is voordat de commissie bij elkaar is geweest.'

Andere kandidaten, die solliciteren via de reguliere procedure, hebben zodoende een achterstand. Niet zelden zijn dát vrouwen. En het zijn maar tot bepaalde hoogte de vrouwen zelf die de boel traineren: in tegenstelling tot de gemiddelde Nederlandse vrouw werkt het merendeel van de vrouwelijke wetenschappers wel degelijk full-time. En voor zover kinderen een excuus kunnen zijn: een groot aantal vrouwelijke hoogleraren heeft die niet. Het adagium 'er zijn geen geschikte vrouwen', dat vaak geldt bij topfuncties buiten het onderwijs, gaat hier derhalve niet op, aldus de onderzoekers.

De universiteiten proberen ondertussen wel degelijk een en ander te veranderen. Sinds 2000 zijn daartoe ook tal van programma's opgezet. De monitor van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren helpt ook mee, aldus Marinel Gerritsen, secretaris en hoogleraar Interculturele Bedrijfscommunicatie aan de Radboud

ANP

Universiteit. 'Sinds onze monitor doen universiteiten beter hun best. Het wordt een soort wedstrijdje.'

Op verschillende universiteiten krijgen vrouwen loopbaan-coaching of netwerkhelp. Maar gezien de geringe groei van het aantal vrouwen lijkt het effect van die programma's verwaarloosbaar; de enige universiteit die er cijfermatig wel uitsprong wat het aantal vrouwelijke hoogleraren betreft, werd door de Commissie Gelijke Behandeling op de vingers getikt. De Rijksuniversiteit Groningen stelde in 2010 en 2011 extra leerstoelen in waarop alleen vrouwen konden solliciteren. En dat was discriminatie, aldus de CGB.

Gezien de cijfers kán de kwestie-Kuiper geen uitzondering zijn, maar er zijn maar heel weinig vrouwelijke wetenschappers die zich hierover uitspreken. Ook bij het schrijven van dit artikel bleek het uitermate lastig vrouwelijke academici te vinden die ervaringen wilden delen.

Marinel Gerritsen: 'Niet voor niets beschrijft Marieke van den Brink dat er meer zaken zijn waarbij de sollicitatievoorwaarden tijdens het proces veranderd werden. Ik hoor dat ook vaker in mijn omgeving. Maar ik denk dat vrouwen er niet over durven praten omdat ze zich schamen en de schuld bij zichzelf zoeken.'

Wie seksdiscriminatie aan de kaak wil stellen, wordt weggezet als 'jankerd'

In dat licht is het artikel van wetenschapper Linda Duits op thepostonline.nl veelzeggend. Zij beschrijft hoe diegenen die dergelijk seksisme aan de kaak proberen te stellen – zoals Kuiper – worden weggezet als 'sneue zeurder'. Duits: 'De reacties op de zaak rond UvA-economie bevestigen twee dingen: sekseongelijkheid wordt in Nederland ontkend en zij die het aan de kaak stellen worden beschimpt.'

Het is dus weinig verwonderlijk dat niet méér vrouwen zich uitspreken tegen de informele ons-kent-ons-benoemingen: niemand wil een 'sneue zeurder' of 'jankerd' zijn. Discriminatie is bovendien een ongrijpbaar fenomeen, dat zeer lastig te bewijzen valt. Maar, in de woorden van Duits: 'De juridische strijd van Kuiper is geen verongelijkt zeiken. Er is grote ongelijkheid in de hoeveelheid mannen en vrouwen aan de universiteit. Nadenken over de rol van sekse in machtsprocessen is dan ook niet wijverig. Het is nuttig en noodzakelijk.' ●

Discussieer mee over dit onderwerp op Twitter #hoogleraren